

הבית לוחש כקונכיה

על הציורים של מיכל לויט

בציוריה של מיכל לויט ה'בית' הצטמצם לנפח קובייה, עד שהפך לחפץ הנישא בשתי כפות ידיה של הדמות הנשית – דיוקנה המשורטט של הציירת עצמה. האישה, אם הבית, נושאת אותו בכפות ידיה כמעין מנחה, המוכנה להגשה בכל רגע שיידרש: בית-חפץ, בית-קובייה, אטום דלתות, מוגף-תריסים, סוגר בתוכו התרחשות סמויה וקולות שלא נשמעים. ה'בית' כקופסה שחורה, לוחשת כקונכיה, המנציחה רישום עיוור של תולדות היחסים בין יושביו.

מבחינה ציורית, בנויה קופסת הבית של לויט-רכטר על בסיס שלד ארכיטקטוני, שמדגיש את צירי הרוחב, האורך והעומק החוצים זה את זה במרחב. השרטוט התלת-ממדי משמר "גנטיקה מרחבית" ורגישות חזותית של מי שגדלה במשפחת אדריכלים ידועה (אביה יעקב וסבה זאב רכטר) ונחשפה לשפה של חללים, צירים וזוויות, כעיקרון בעל חשיבות עליונה. בתים ובניינים מרתקים את לויט באופן כמעט לא מודע, משמשים לה כעין משקולות או עוגנים למשמעות. היא עוסקת בשני מקורות ארכיטקטוניים שונים: האחד הוא מבנה מלבני, אנונימי, דמוי שיכון ישן, שחלליו אטומים וסגורים; השני הוא מבנה מודרניסטי מואר, שחלליו פתוחים וזורמים, וקוויו ישרים ונקיים. הראשון הוא אייקון סוציאליסטי מראשית שנות החמישים, שמקורו באזור המגורים של סמינר גבעת חביבה, מרכז המחקר והפעילות של קיבוצי השומר הצעיר, והשני הוא ביתה הפרטי של לויט-רכטר, פרי תכנונו של אביה.

מבנה השיכון הקובייתי, שצללים כבדים מדגישים את זוויותיו תחת אורה הבהק של השמש, נבנה מן הסתם בשנות ילדותה של לויט, וגילו כגילה. חייה הצעירים רשומים בבתיים הללו ובכל מה שהם מייצגים והדחתם לשולי הנוף והפריים מעידה על מעמדם המודר והזנוח. היא מזהה בהם צליל מוכר ורפאי של בדידות. בבית האחר, המואר, נמצאים ילדיה, ליד טבע דומם על מדף, כד, פרח, כורסה, פסנתר; ממוקמים על הסף, בין פנים וחוף, ליד חלון גדול שפונה אל חצר, משקפים את הניעה בין הקשר אל בית ההורים לבין היציאה ממנו. אך אולי, הנרטיב המוסווה של הציורים הללו הוא הקופסה הסגורה של העבר המוטלת בחלליו של בית מואר.

מבטה של לויט הציירת הוא מבט מושהה, רציני ואיטי. היא מתבוננת בבנה ובבתה באינטימיות אוהבת, אך בוחנת במשמעת קפדנית כל רמז של תנועה, מנח איברים, מגע הגוף בכורסה, זווית האור מהחלון. מבטה משהה את הזמן ומפסל את הצורות, בוחן את מעמדו של הבית ביחס לבני המשפחה, ואת ארעיותה של נוכחותם בחלליו.

טלי תמיר

11.1.16 - 6.2.16